

سوره چهل و هشتم - فتح

این سوره در مدینه نازل شده ۲۹ آیه دارد.

به نام خداوند بخشنده مهربان

همانا ما تو را فتح دادیم فتح نمایانی. تا خدا از گناه‌های گذشته و آینده‌ات درگذرد و نعمت خویش را بر تو تمام کند و تو را به راه راست هدایت نماید. و خدا تو را به نصرتی با عزت یاری دهد. اوست که بر دل‌های مؤمنان آرامش داد تا بر مراتب ایمانشان افزوده شود. و سپاه آسمان‌ها و زمین از آن خداست و او دانای فرزانه می‌باشد! تا مردان و زنان مؤمن را در بهشت‌هایی که از زیر درختان آنها نهرها روان است درآورد که در آن جاویدان بمانند و از گناهان آنها درگذرد. و این در پیشگاه خدا رستگاری بزرگی است! و مردان و زنان منافق و مشرک را، که درباره خدا گمان‌های بدی بردند، عذاب نماید. گردش بد روزگار بر آنان باد! و خدا بر آنان غضب کرد و لعنتشان نمود و دوزخ را برای آنها آماده ساخت و آن جایگاه بدی است! سپاه آسمان‌ها و زمین از آن خداست و او بی همتای دانا می‌باشد! (۱ - ۷)

(ای‌محمد) ما تو را شاهی و بشارت‌دهنده و بیم‌رسانی فرستاده‌ایم. تا به خدا و پیامبرش ایمان آورید و او را یاری دهید و بزرگش بدارید و بامداد و شبانگاه تسبیحش کنید. همانا کسانی که با تو بیعت کردند در حقیقت با خدا بیعت کردند، دست خدا فرادست‌های آنهاست. پس هر کس عهد خود را بشکند به زیان خویش می‌کند و آن کس که به عهد خود با خدا وفا نماید او را پاداش بزرگی خواهد داد! (۸ - ۱۰)

اعراب بادیه‌نشین (که از رفتن به جهاد) تخلف می‌کنند بر تو خواهند گفت که اموال و کسانمان ما را مشغول داشت پس بر ما آموزش بخواه. اما اینان به زبان چیزی می‌گویند که در دل‌هایشان بدان باور ندارند! بگو اگر خدا برای شما سود و زبانی اراده کند چه کسی می‌تواند چیزی از مشیت او را از شما باز دارد؟ (نه!) بلکه خدا بدان چه می‌کنید آگاه است! بلکه چنین گمان بردید که پیامبر و مؤمنان، دیگر هرگز به سوی کشتان خویش باز نمی‌گردند! این تصور در دل‌های شما آراسته و جلوه‌گر شد و گمان بدی کردید و مردمانی در خور هلاک شدید! و هر کس به خدا و رسولش ایمان نیاورد (بداند که) ما بر کافران آتش سوزانی آماده کرده‌ایم! و فرمانروائی آسمان‌ها و زمین خاص خداست هر که را خواهد بی‌آمرزد و هر که را خواهد عذاب نماید و خدا آمرزگار مهربان است! (۱۱ - ۱۴)

تخلف‌کنندگان از جهاد خواهند گفت حال که شما برای گرفتن غنیمت می‌روید بگذارید ما هم به دنبال شما بیاییم. آنها می‌خواهند گفتار خدا را تغییر دهند! بگو شما هرگز به دنبال ما نیائید خدا از پیش چنین فرموده است! خواهند گفت نه بلکه شما بر ما حسد می‌ورزید. (چنین نیست) بلکه آنها به جز اندکی نمی‌فهمند! به آنهایی که از جنگ تخلف نموده‌اند بگو به زودی برای جهاد با مردان جنگی نیرومند و سخت‌کوش دعوت خواهید شد که با آنها پیکار کنید یا آن که مسلمان شوید. پس اگر فرمان ببرید خدا پاداش نیکویی برای شما خواهد داد و اگر روی برتابید، بدان سان که قبلاً هم روی برتافته بودید، شما را به عذاب دردناکی معذب خواهد نمود. بر شخص نابینا و لنگ و مریض (اگر به جنگ نروند) گناهی نیست و هر کس خدا و رسولش را فرمان برد او را در بهشت‌هایی درآورد که زیر درختان آنها نهرها روان است. هر که روی برتابد او را با عذاب دردناکی عذاب می‌نمایند! (۱۵ - ۱۷)

به یقین خدا از مؤمنان، در آن دم که زیر درخت با تو بیعت کردند، خشنود شد و آن

چه در دل هایشان می‌گذشت^۱ معلوم داشت و آرامش بر آنان نازل کرد و آنان را با پیروزی نزدیک پاداش داد. و به غنیمت‌های زیادی که به دست آوردند. و خدا توانای فرزانه است! خدا بر شما غنیمت‌های بسیار وعده داده که خواهید گرفت. پس در رسیدن این یکی تعجیل کرد و دست‌های مردم را از شما بازداشت، تا برای مؤمنان عبرتی باشد و شما را به راه راست هدایت نماید! و غنیمت‌های دیگری که هنوز بر گرفتن آنها قادر نشده‌اید. ولی خدا بر آنها احاطه دارد و خدا بر همه چیز تواناست. اگر کافران با شما به جنگ برخیزند حتماً بر شما پشت نمایند و دیگر ناصر و یآوری برای خود نیابند. این سنت الهی است که از پیش مقرر گشته و بر سنت الهی هرگز دگرگونی نخواهی یافت. و اوست که در داخل مکه، پس از آن که شما را بر آنان پیروز گردانید، دست‌های آنها را از شما و دست‌های شما را از آنها بازداشت و خدا بر آن چه می‌کنید بیناست. آنانند کسانی که کفر ورزیدند و شما را از مسجدالحرام باز داشتند و مانع رسیدن قربانی به قربانگاه شدند و اگر نبودی مردان و زنان مؤمن، که ممکن بود شما نشناخته آنها را پایمال می‌کردید و ندانسته گناهی از آنان دامنگیرتان می‌شد (بر شما اجازه ورود به مکه می‌دادیم). خدا البته کسی را که خواهد در دایره رحمت خویش درآورد. و اگر (مؤمنان و کافران) از هم جدا بودید به یقین کافران را به عذاب دردناکی معذب می‌ساختیم! یاد کن وقتی را که کافران بر اثر حمیت جاهلیت، که در دل هایشان بود تو را (از زیارت کعبه) باز داشتند. پس خدا آرامشی از سوی خویش بر پیامبرش و مؤمنان نازل کرد و آنان را بر کلمه تقوی استوار داشت که بدان سزاوارتر بودند و اهلیت آن را داشتند و خدا به همه چیز داناست! (۱۸ - ۲۶)

به یقین خدا رؤیای پیامبرش را به حق صادق گردانید اگر خدا بخواهد به مسجدالحرام داخل خواهید شد با اطمینان خاطر، با سرهای تراشیده و موهای کوتاه شده، و بدون ترس از کسی، و خدا چیزهایی می‌داند که شما نمی‌دانید و او پیش از آن، فتح نزدیکی برای شما قرار داد^۲. اوست خدائی که پیامبرش را با هدایت و دین حق فرستاد تا آن را بر همه ادیان دیگر چیره گرداند و خدا برای گواه کافی است! محمد پیامبر خداست و کسانی که با او هستند بر دشمنان سخت‌گیرند و با خودشان مهربان می‌باشند. آنها را بینی که در حال رکوع و سجده فضل و رحمت و خشنودی خدا را می‌جویند، بر چهره آنان بر اثر سجده‌ها نشان‌هایی پدیدار است، چنین است وصف حال آنان در تورات و انجیل، مثلشان به کشتی ماند که جوانه از خاک درآورد و آن را نیرومند کند تا سخت شود و بر ساق خود راست بایستد و دهقان را به شگفت آورد. (رشد اسلام هم مثنی آن، مؤمنان را شاد کند) و کافران را به خشم آورد. خدا به آنان که ایمان آورده کارهای نیکو و شایسته کنند آمرزش و پاداش بزرگی وعده داد! (۲۷ - ۲۹)

۱. پیامبر اسلام بر اثر خوابی که دیده بود در سال ششم هجری تصمیم گرفت که به حج برود و خانه خدا را طواف کند و چون ماه حرام بود با عده‌ای از یاران که به جز شمشیر سلاح دیگری نداشتند، به همراه قربانی‌هایی، که در منی قربانی می‌شد، به راه افتاد. مکیان خبردار شده بسیج سپاه کردند و برای جلوگیری، به مقابله شتافتند. پیامبر نمی‌خواست جنگ کند و لذا با راهنمایی‌اشنای راه عوض کرد و از را دیگری تا "حذیبیه" که محلی در نزدیکی مکه است، رسید. مکیان در صدد جنگ برآمدند و رسول موضوع دفاع را با همراهان در میان گذاشت و برای استقامت در مقابل دشمن، در زیر درختی از آنها بیعت خواست. اما کار به صلح انجامید و عهدنامه‌ای منعقد شد که به موجب آن پیامبر در آن سال از ورود به مکه منصرف شود و به مدینه برگردد و سال دیگر مکیان در موسم حج مکه را خالی کنند و مسلمانان با اطمینان مراسم حج به جای‌آورند. این واقعه در تاریخ اسلام به "معاهده حذیبیه" معروف گشته‌است و آیه‌فوق اشاره بدین بیعت دارد. ۲. مراد از فتح نزدیک فتح خیبر است و در مورد رؤیای پیامبر هم به زیرنویس آیه ۱۸ همین سوره مراجعه فرمائید.